

Els enginyers de la jihad

L'estudi britànic 'Engineers of Jihad' investiga per què hi ha tants jihadistes enginyers i destaca les sorprenents semblances que tenen amb els ultradretans d'Occident.

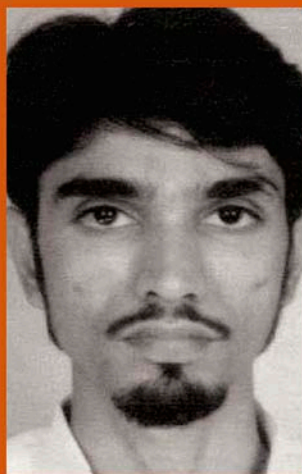
Umar Farouk Abdulmutallab

Seifeddine Rezgui

Najim Laachraoui

Abdul Subhan Qureshi

Tobias Rapp
© Der Spiegel

Des de fa gairebé 15 anys té lloc l'anomenada guerra contra el terrorisme. No fa gaire que dos avions es van estavellar contra el World Trade Center a Nova York i un altre contra el Pentàgon. Tot i que aquesta guerra és el conflicte característic dels nostres temps en diversos àmbits com en el militar, el polític i el cultural, hi ha poca unitat amb qui sorprenentment té característiques comunes.

Lesguerra creu que bàsicament aquesta guerra s'ha autocreat. En el món àrab això és resultat de la política colonial dels últims segles i de les corresponents delimitacions de fronteres. A Occident, és una conseqüència de la fracassada política d'integració. Els reprimits i els exclosos tornen a atacar. La dreta, en canvi, arreu hi veu una lluita cultural. El món islàmic contra Occident. Objectors de la integració contra la societat. Enmig de tot això, totes les històries, prejudicis, idees i impressions que arrossega cada atemptat. Recau en la pobresa del perdedor? O en la riquesa dels saudites? O és que l'Estat Islàmic té *sex-appeal*?

Gairebé tots els terroristes són joves i són homes. Fins aquí queda clar. Més enllà d'això, no tant.

Per exemple, Umar Farouk Abdulmutallab, l'anomenat terrorista de la roba interior. Va néixer a Nigèria, va ser un nen d'una família acomodada, fill d'un banquer. Es va radicalitzar quan estudiava a Londres i va intentar fer explotar un Airbus el desembre de 2009 amb explosius que s'havia amagat a la roba interior. O

Seifeddine Rezgu, que el 2015 va disparar a 38 estiuers amb un kalàixnikov a la platja tunisiana de Sousse, i després es va suïcidar. Abans de radicalitzar-se li agradava el *hip hop* i el futbol. A internet se'l pot veure ballant breakdance. O Abdul Subhan Qureshi, el segon terrorista islamista més buscat a l'Índia, un fill de pares obrers del nord de l'Índia. Abans d'endinsar-s'hi, era un programador d'èxit. O Najim Laachraoui, que va ser un dels terroristes que va col·locar les bombes a l'aeroport de Brussel·les. Va anar a una escola catòlica a la capital belga.

Què tenen en comú aquests quatre joves de tres continents diferents? A banda del fet que es veuen com una part de l'islam radical amb dret de posar fi a la vida d'altres persones?

El sociòleg Diego Gambetta d'Oxford i el polític Steffen Hertog de la London School of Economics donen una sorprenent resposta: tots són enginyers. O ho volien ser.

Abdulmutallab va estudiar enginyeria mecànica. Rezgu va estudiar enginyeria aeronàutica. Qureshi rebia moltes ofertes de feina com a informàtic. Laachraoui va estudiar enginyeria elèctrica abans que deixés els estudis i agafés feines com la de

netejar al Parlament Europeu. I la llista seguiria interminablement.

Gairebé la meitat dels terroristes musulmans que estudiaven, segons l'estudi *Engineers of Jihad*, de Gambetta i Hertog, estaven matriculats en alguna enginyeria. Tant a Occident com al món islàmic. Com a mínim un 44,9% d'allà, només d'entre els qui Gambetta i Hertog han pogut tenir accés a la seva biografia. A Occident el 45,1%. Això és molt. Molt més dels que la probabilitat estadística suggeriria.

Llavors, què és el que passa aquí? Justament tots aquells que s'han format per desenvolupar i programar dispositius tècnics són els qui creen el nucli de cadascun dels grups, aquells que fan esclatar bombes en nom del Totpoderós. Les fredes màquines pensen amb els cors més calents i maten per ells. Si més no, això sembla. Allà on menys es pot intuir el fanatisme religiós, on es necessita la intel·ligència analítica i la paciència sistemàtica, és on l'islamisme té la seva base més important: els enginyers.

Gambetta i Hertog han investigat al voltant de 4.000 biografies per al seu llibre, entre els quals es troben moltes biografies de terroristes islamistes. D'Indonèsia, de l'Índia, del Pakistan, del Caucas, de

l'Iran, la majoria de països del món àrab, d'Àfrica, Europa i Amèrica del Nord. Han deixat de costat els talibans, l'EI i Boko Haram. Gambetta i Hertog volen parlar de grups clandestins, no d'organitzacions paraestats que dominen els terroristes. El llibre és una anàlisi informatitzada de dades per a finalitats de persecució de delictes a gran escala, la qual vol investigar la personalitat del terrorista.

Probablement des del famós "Estudi del caràcter autoritari", escrit pel filòsof alemany Theodor W. Adorno i un equip de sociòlegs als anys quaranta durant l'exili a Amèrica, no hi ha res més similar. Les dades que Adorno i els seus col·laboradors van recopilar a Califòrnia en aquell moment eren prou representatives. Van repartir un qüestionari meticulosament treballat a estudiants universitaris, mestresses de casa, treballadors i soldats i van ser analitzats.

La major part de la clientela de Gambetta i Hertog ha mort, es mou en la clandestinitat o està a la presó en algun lloc del món. El lligall de dades en què es basa l'estudi ja no és representatiu, fet que complica la situació. Gambetta i Hertog van obtenir les dades en arxius, articles de diaris i pàgines web. Però les xifres i les →

→ corresponents històries parlen un idioma clar: existeix l'enginyer de la jihad.

I s'ha adherit voluntàriament al seu grup. Tot porta a pensar que una organització terrorista en té prou amb qui pugui distingir entre una metxa i un cordó de sabata, i per tant, tot porta a pensar que buscarien aquest tipus de membres. Això, però, passa rarament. Els qui volen fer política amb la violència escullen generalment el seu grup ells mateixos, i no a la inversa. Pocs dels que construeixen bombes, dels quals se'ls coneix una mica la biografia, ha estudiat enginyeria. També es pot aprendre a construir detonadors i mesclar explosius al soterrani.

El motiu per a l'elevat nombre d'enginyers entre els terroristes del món àrab s'anomena "privació relativa". És el sentiment de no rebre el que creus que et pertany. L'enginyeria va ser en els florents Estats àrabs dels anys cinquanta, seixanta i principis dels setanta una professió amb un estatus molt alt. Anava sovint lligada a una feina de funcionari i tenia un paper important, tant simbòlic com real en la modernització i renovació d'aquests països. Construïen els carrers i dics.

Tot i la crisi de modernització que aquests països han patit, la professió sempre ha tingut aquest estatus. Als enginyers del món àrab només els faltava la possibilitat de creació. En la figura de l'enginyer es reflecteix la catàstrofe social

d'aquesta banda del món. L'ambició i el fracàs, la fe, creure tenir un deure especial i la impossibilitat de solucionar els problemes. Els enginyers del món islàmic són des dels anys setanta una elit social frustrada i fanfarrona.

I a Occident? Molts islamistes europeus provenen d'ambients de petits delinqüents, són perdedors socials. No obstant això, el nombre d'enginyers d'entre els combatents amb títols universitaris és elevat. És el que la "privació relativa" no explica, i que més aviat es contradueix a si mateixa. Estudiar enginyeria pot millorar les oportunitats d'ascens per a nens de famílies d'immigrants, els pares dels quals tant havien somiat. Els motius han de trobar-se a l'interior d'un mateix, a la psicologia de les persones.

Gambetta i Hertog s'ajuden d'un truc: miren el seu estudi i veuen membres d'altres grups que feien servir la violència com a mitjà polític. Hi havia tants representants en feines tècniques a la Fracció de l'Exèrcit Roig? En els neonazis russos? A la Nació Ària als Estats Units? A les Brigades Roges a Itàlia? I en realitat, això val per a molts, tant per als que es fan dir terroristes islamistes com per als membres dels grups que suposadament queden lluny ideològicament dels combatents de la fe musulmana: els terroristes de dretes. Es dibuixa una imatge de la personalitat del terrorista d'extrema dreta que abasta

països i ambients diversos.

Hi ha quatre trets característics que formen el prototip del terrorista de dreta, segons els autors. En primer lloc, un fort sentiment de fàstic. Tant en sentit concret com figurat. Això és el que l'impulsa. Vol mantenir nets tant el seu entorn com ell mateix. A més a més, porta més enllà aquest sentiment de fàstic. No hi ha res que connecti tant islamistes, nazis i feixistes com la convicció de la puresa cultural del seu país, de la seva gent i de la creença que tot això resta sota amenaça. Un concepte en comú que senten que els amenaça és l'home homosexual.

En segon lloc, té una necessitat d'ordre, d'estructura i de seguretat. El terme sociològic és l'aïllament cognitiu. En tercer lloc, el terrorisme de dreta té una gran aversió contra l'ambigüitat. Els problemes complexos, segons creu ell, han de tenir solucions senzilles. I en quart lloc, diferencia clarament entre ell mateix i el seu grup de referència i tots els qui hi pertanyen. Una frontera que un cop rere un altre ha de conquerir sanguinàriament.

És clar que hi ha diferències entre grups terroristes occidentals i del món àrab. Per una banda, en la major part dels casos els islamistes i els nazis s'odien. Calcluten, però, gent de tota mena. En l'extrema dreta s'hi troben, per exemple, tradicionalment molts juristes. En canvi, en els islamistes no.

Si posem els jihadistes i els nazis els uns al costat dels altres, quedarà patent que tenen moltes semblances. Tantes que la religió és més aviat una variable més. Les constants són una sèrie de trets que es troben entre combatents d'Al Qaida i d'homes de les SS, tant d'un iraquí que construeix bombes com d'un combatent de la Nació Ària a l'Oest Mitjà dels Estats Units.

Es poden desglossar en una fila de premisses bàsiques: tradicionalisme, especialment quan es tracta dels rols de sexe; creença en jerarquies; autoritarisme fonamental; rebuig d'una societat plural; el fort sentiment de viure en un món corrupte que cal unir; odi als jueus i la convicció que abans tot era millor i que el camí correcte porta cap a la glòria del passat, un imperi que un cop va ser gran i que tornarà a ser-ho. Aquesta imatge del món s'entén prou bé sense religió. És a dir, és capaç de fer de nexa d'unió entre les diferents creences. L'anhel de l'ordre substitueix la fe.

El fet que hi hagi connexions sota la superfície entre l'islamisme i el nacionalsocialisme no és nou. L'assagista nord-americà Paul Berman ja ho havia investigat en el seu estudi "Terror i liberalisme" de l'any 2004. S'explica sovint la història del Gran muftí de Jerusalem, que odiava ardentment els jueus. Va treballar durant la Segona Guerra Mundial amb els Nazis, amb l'esperança que els jueus de Palestina fossin expulsats i aniquilats. Això no obstant, aquests eren arguments de crítica ideològica o històrics.

El més torbador del llibre de Gambetta i Hertog és que en el fons va d'un altre tema: descriuen la figura fonamental de la modernitat. A través d'aquest estudi s'han pogut cristal·litzar milers de biografies en una personalitat terrorista. Què els impulsa? Com funcionen?

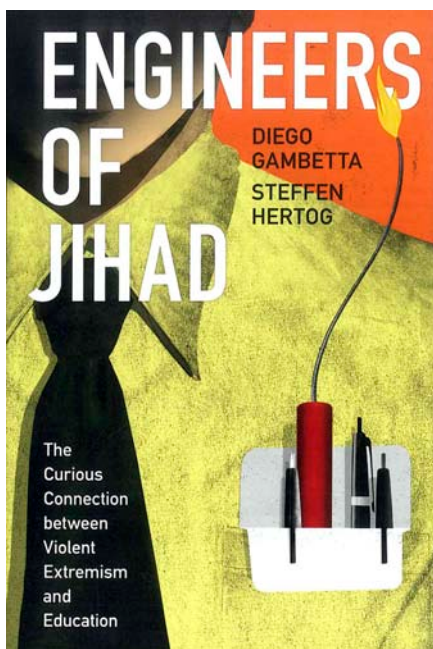
El terrorista musulmà és una versió d'aquest tipus, el qual es pot veure cada dia a les notícies. Aquest tipus existeix, però, des de fa temps. Molts alemanys tenien criminals a la seva família que actuaven d'aquesta manera. Sense ells,

el nacionalsocialisme no hauria existit. Gambetta i Hertog ens apropen els terroristes musulmans.

En certa manera les tesis d'aquesta anàlisi ens traslladen a parts de l'actual est d'Alemanya. Un país en el qual fins que no hi va haver el canvi polític, el treball era el valor central de la societat, en el qual l'enginyer gaudia d'un alt prestigi social. Eren idees que també es van entendre a Saxònia des del segle XIX en una

Diego Gambetta i Steffen Hertog, autors d'*Engineers of Jihad*. A la pàgina anterior, la platja de Sousse (Tunísia) després de l'atemptat del 26 de juny de 2015.

de les zones centrals de la industrialització alemanya. Allà i a la veïna Turíngia és habitual la sensació de "relativa privació". S'haurien de donar moltes felices circumstàncies en aquesta situació perquè no tornés a aparèixer un terrorisme clandestí de dreta. El grup terrorista NSU (Clan-destinitat Nacionalsocialista) va néixer a Turíngia.

A més a més, hi ha buits sorprenents a les files de grups terroristes, sigui d'islamistes o de nazis. Són clans d'homes. Les dones com Beate Zschäpe o les Vídues Negres, que van ser enviades per islamistes txetxens per fer-se volar pels aires, són les grans excepcions. Els humanistes rarament esdevenen terroristes. Si volen desenvolupar política amb violència, prefereixen unir-se a grups d'esquerres. Vora la meitat dels membres de RAF eren dones, moltes d'elles eren humanistes o sociòlogues i al nucli dur del RAF no hi havia cap enginyer.

Tot i això, el terrorista d'esquerra té un parell de similituds amb l'islamista: creu que cal simplificar problemes complexos i la majoria de jihadistes comparteixen la crítica contra l'imperialisme occidental que l'esquerra ha fingit. "Cal ser musulmà per lluitar per l'Umma i americà blanc per pertànyer a la Nació Ària. Però no cal ser treballador per lluitar per la classe treballadora", escriuen Gambetta i Hertog. Aquesta és la frontera que separa l'esquerra de la dreta i el terrorisme islamista.

Què es pot fer davant d'aquesta situació? És com el que l'ex-ministre d'interior Otto Schily va dir el 1998: "Qui tanca escoles de música, perjudica la seguretat nacional"? La ciència literària ajuda a combatre l'islamisme? Cal fer estudis psicològics abans d'entrar a la universitat? Hi ha un motiu d'arrel en els enginyers?

Es podran obtenir grans guanys quan es compregui que l'anomenada lluita de les cultures no només divideix el món, sinó sobretot la societat, moltes famílies i els campus universitaris. ●

Traducció de Núria Murie